

В. П. Богак

Лебединське

ЛЕБЕДИНСЬКЕ (до 1980 – Лебедине) – село Нікопольського району [Дніпропетровської області](#). Підпорядк. Криничуват. сільс. раді. Знаходиться на межі Нікопол., Солонян. і Томаків. р-нів, за 123 км від обл. центру, за 45 км від райцентру та за 25 км від залізнич. ст. Лошкарівка. За переписом насел. 2001, проживали 290 осіб (українців – 94,48 %, росіян – 5,17 %); станом на 2015 – 226 осіб. Засн. 1912 переселенцями з с. Орлове, яке знаходилося неподалік, і різних сіл України та Білорусі. На той час тут на великому ставку водилося багато водоплав. птахів, особливо лебедів, які не відлітали навіть взимку. Під час воєн. дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася. У околицях діяли загони Н. Махна. Жит. потерпали від голодомору 1932–33, зазнали сталін. репресій. Від серпня 1941 до березня 1944 – під нім.-фашист. окупацією. Пobl. Л. – пам'ятки археології нац. значення (від 2009): скіф. кургани «Нечаєва-Гегелина Могила» (за 3 км на Пн. Сх.; названий за прізвищами родин, які володіли у 19 ст. навколиш. землями) та «Орлова Могила» (Пд. Сх.; обидва – серед. 1 тис. до н. е.). Нині «Нечаєва-Гегелина Могила» – найвищий у степ. смугі Євразії скіф. курган (15,1 м, на поч. 20 ст. його вис. була понад 18 м). Є також найвищою точкою Причорноморської низовини та всієї степ. частини України (167,3 м над р. м.), з нього відкривається горизонт майже на 100 км. На кургані «Нечаєва-Гегелина Могила» розміщувалися козац. сторож. вежа та постійна залага, він був одним із найважливіших сторож. об'єктів на шляху між січами та фортецею Кодак. Під час *Нікопольсько-Криворізької операції* від 5 грудня 1943 до 5 лютого 1944 тут точилися запеклі бої. На кургані нім. командування облаштувало потужні захисні укріплення. Після відступу нім. військовиків жит. навколиш. сіл у окопах, траншеях і вирвах поховали бл. 1,5 тис. рад. воїнів 35-ї, 47-ї і 57-ї стрілец. дивізій. Із заг. кількості загиблих у цьому р-ні бойових дій 1965 відповідно до наказу міністра оборони СРСР увіковічено лише 89 воїнів, через кілька десятиліть завдяки нікопол. краєзнавцю І. Ігнатенку були відновлені імена ще 1420-ти невідомих солдатів. Понад 300 воїнів отримали бойові нагороди, командир автоматників І. Поцелуєв удостоєний звання Героя Рад. Союзу. За спогадами місц. жит., німці ховали своїх убитих pobl. «Орлової Могили». 9 травня 1993 відкрито мемор. комплекс «Висота 167,3 “Могила Нечаєва”». Курган «Нечаєва-Гегелина Могила» планували досліджувати [І. Забелін](#) і [Д. Яворницький](#), однак вони не отримали дозвіл від Нечаєвих. Пізніше проводити розкопки хотіли й [О. Тереножкін](#) і [Б. Мозолевський](#), однак їм також не вдалося це

зробити через можливі знахідки вибухонебезпеч. предметів (авіац. бомб і артилер. снарядів часів 2-ї світової війни).

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Лебединське / В. П. Богак // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-53567>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).